

VIEŠOJO SEKTORIAUS APSKAITOS IR FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS STANDARTŲ MOKYMAI

Dabartinės finansinės atskaitomybės rengimo apžvalga

2004 m. buvo atlikta esamos finansinės atskaitomybės ir apskaitos sistemos analizė ir pastebėti šie pagrindiniai dabartinės sistemos trūkumai:

- **Ne visas turtas ir įsipareigojimai registruojami** apskaitoje ir parodomi finansinėse ataskaitose;
- Turtas ir įsipareigojimai **nėra aiškiai klasifikuojami** į ilgalaikius ir trumpalaikius;
- **Nėra vertinamas** turto nuvertėjimas;
- Finansinių ataskaitų informacija **yra persipynusi** su valdymo apskaitos informacija;
- Dėl **nepakankamo** ir kai kuriais atvejais **prieštaringo** reglamentavimo atskirose viešojo sektoriaus įstaigose gali būti taikomi **nevienodi apskaitos principai** ir pateikiama **ne visa** informacija, t. y. dėl nepakankamo ir nevienodo reglamentavimo tampa galimas skirtingas interpretavimas. Finansinė atskaitomybė reglamentuojama tik žemiausiu lygiu ir neapima visos valstybės;
- Apyskaitų formos **nėra tarpusavyje susistemintos**;
- Dabartinėje apskaitos sistemoje įstatymo lygiu **nėra apibrėžti bendrieji apskaitos principai**.

Dėl šių priežasčių finansinės ataskaitos nėra vienodos, neparodo tikrosios finansinės būklės ir veiklos rezultatų, pateikiama informacija nėra pakankamai naudinga finansinių ataskaitų informacijos vartotojams, kadangi nėra visiškai tiksli, teisinga ir išsami.

Pasaulinės tendencijos

- Tarptautiniai viešojo sektoriaus apskaitos standartai (TVSAS) iš pradžių buvo kuriami pagal pinigų ir kaupimo principą, tačiau dabar pinigų principo jau atsisakoma dėl kaupimo principo privalumų;
- Pastarąjį dešimtmetį prie kaupimo apskaitos principo ir finansinių ataskaitų sudarymo pagal šį principą viešajame sektoriuje pereina vis daugiau valstybių ir tarptautinių institucijų.

Kaupimo principo privalumai

- Suteikia išsamų vaizdą apie finansinę padėtį ir veiklos rezultatus;
- Leidžia pasirinkti efektyviausią būdą valdyti turimą turtą ir įsipareigojimams;
- Leidžia įvertinti šaltinius, iš kurių yra finansuojama valstybės veikla;
- Suteikia informaciją apie esamus ir potencialiai galimus įsipareigojimus;
- Padeda geriau planuoti atsižvelgiant tiek į trumpalaikę, tiek į ilgalaikę perspektyvą.

Valstybės, kurios planuoja ar jau pritaikiusios TVSAS pagal kaupimo principą

- Albanija
- Alžyras
- Argentina
- Azerbaidžanas
- Bangladešas
- Barbadosas
- Estija
- Indija
- Indonezija
- Ispanija
- Izraelis
- Filipinai
- Jamaika
- Kaimanų Salos
- Kambodža
- Kazachstanas
- Kinija
- Laosas
- Latvija
- Libanas
- Maldyvai
- Mongolija
- Marokas
- Norvegija
- Olandija
- Pakistanas
- Pietų Afrika
- Prancūzija
- Slovakija
- Šri Lanka
- Šveicarija
- Uganda
- Ukraina
- Urugvajus
- Vengrija
- Vietnamas

Valstybės, kurios taiko kaupimo principą, panašų į apibrėžtą TVSAS

- Australija
- Kanada
- Naujoji Zelandija
- Didžioji Britanija
- Jungtinės Amerikos Valstijos

Tarptautinės organizacijos, kurios planuoja ar jau pritaikiusios TVSAS pagal kaupimo principą

- Europos Komisija;
- Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO);
- Jungtinių Tautų Organizacija (JTO);
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO).

Lietuvos viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės reforma

- **Reformos tikslas:**

Sudaryti teisinės, administracinės ir finansinės sąlygas **visame viešajame sektoriuje** pereiti prie apskaitos tvarkymo **kaupimo principu**.

- **Reformos uždaviniai:**

- **Reglamentuoti** buhalterinės apskaitos tvarkymą kaupimo principu, taip pat finansinių ataskaitų ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rengimą ir teikimą;
- **Tobulinti** finansinių ataskaitų rengėjų ir jos vartotojų **kvalifikaciją**, kad jie sugebėtų tvarkyti apskaitą kaupimo principu;
- **Suderinti** buhalterinės apskaitos tvarkymo, **finansinių ataskaitų rengimo principus**;
- **Optimizuoti** informacijos kaupimo, apdorojimo ir teikimo sistemas bei procesus.

Reformos apimtis

Viešasis sektorius:

- biudžetines įstaigas,
- valstybės ir savivaldybės įmones,
- akcines ir uždarašias akcines bendroves bei viešąsias įstaigas, kuriose valstybė ir (arba) savivaldybė turi reikšmingą įtaką priimant sprendimus,
- valstybės socialinės apsaugos fondus,
- kitus valstybės išteklių fondus,
- Lietuvos banką,
- savivaldybes kaip atskirus juridinius asmenis,
- valstybę kaip atskirą juridinį asmenį

Reforma iš esmės turės įtakos*:

- biudžetinėms įstaigoms,
- viešosioms sveikatos priežiūros įstaigoms, kurių steigėjas valstybė arba savivaldybės,
- valstybės socialinės apsaugos fondams,
- kitiems valstybės išteklių fondams,
- savivaldybėms kaip atskiriems juridiniams asmenims,
- valstybei kaip atskiram juridiniam asmeniui

* - Remiantis 2008 m. birželio 20 d. informacija

Reformos organizavimas

Būtinų dokumentų, reglamentuojančių viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos tvarkymą ir finansinių ataskaitų rengimą kaupimo principu, parengimas:

- Įstatymai, nutarimai;
- Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai (VSAFAS);
- Bendrasis sąskaitų planas ir jo naudojimo rekomendacijos;
- Konsolidavimo vadovas;
- Pavyzdiniai apskaitos vadovai:
  - biudžetinių įstaigų;
  - savivaldybės išdo;
  - išteklių fondų;
  - Valstybinio socialinio draudimo fondo;
  - Privalomojo sveikatos draudimo fondo;
  - Valstybės išdo.

Informacinių technologijų sistemų optimizavimas.

VSAFAS rengimas

- 1 VSAFAS – Finansinių ataskaitų rinkinio pateikimas*
- 2 VSAFAS – Finansinės būklės ataskaita*
- 3 VSAFAS – Veiklos rezultatų ataskaita*
- 4 VSAFAS – Grynojo turto pokyčių ataskaita*
- 5 VSAFAS – Pinigų srautų ataskaita*
- 6 VSAFAS – Finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas*
- 7 VSAFAS – Apskaitos politikos, apskaitinių įverčių keitimas ir klaidų taisymas*
- 8 VSAFAS – Atsargos*
- 9 VSAFAS – Mokesčių ir socialinių įmokų pajamos*
- 10 VSAFAS – Kitos pajamos*
- 11 VSAFAS – Sąnaudos*
- 12 VSAFAS – Ilgalaikis materialusis turtas*
- 13 VSAFAS – Ilgalaikis nematerialusis turtas*
- 14 VSAFAS – Jungimai ir investicijos į asocijuotuosius subjektus

- 15 VSAFAS – Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys ir investicijos į kontroliuojamus subjektus
- 16 VSAFAS – Biologinis turtas ir mineraliniai ištekliai*
- 17 VSAFAS – Finansinis turtas ir finansiniai įpareigojimai*
- 18 VSAFAS – Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai, neapibrėžtasis turtas ir poataskaitiniai įvykiai*
- 19 VSAFAS – Nuoma, finansinė nuoma (lizingas) ir kitos turto perdavimo sutartys*
- 20 VSAFAS – Finansavimo sumos*
- 21 VSAFAS – Sandoriai užsienio valiuta*
- 22 VSAFAS – Turto nuvertėjimas*
- 23 VSAFAS – Tarpinė finansinė atskaitomybė*
- 24 VSAFAS – Išmokos darbuotojams ir pensijų planai
- 25 VSAFAS – Atsiskaitymas pagal segmentus*
- 26 VSAFAS – Išteklių fondų apskaita ir finansinių ataskaitų rinkinys*

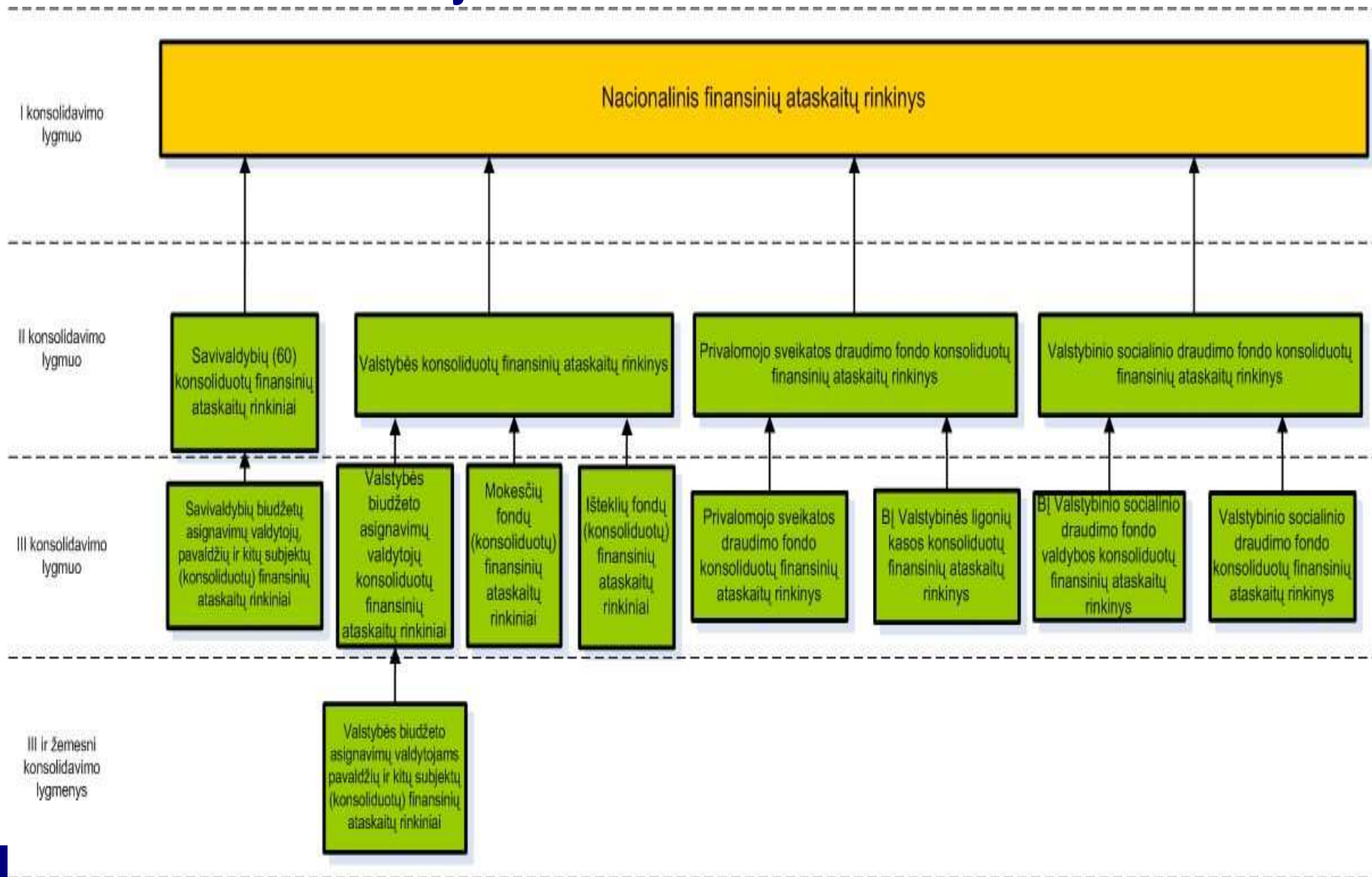
* - patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymu (2008 m. spalio 23 d. duomenys)

Perėjimas prie VSAFAS taikymo*

- Numatomas perėjimas prie kaupimo principo:
  - Bandomoji grupė – nuo 2008 01 01;
  - Viešojo sektoriaus subjektai – nuo 2010 01 01 (pirma kartą sudarant 2010 m. FAR, palyginamųjų 2009 m. skaičių pateikti neprivaloma).
- Numatomas konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rengimas:
  - Nuo 2010 m. – viešojo sektoriaus subjekto grupių, įskaitant valstybės, savivaldybės, Valstybinio socialinio draudimo fondo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniam;
  - Nuo 2012 m. – nacionaliniai finansinių ataskaitų rinkiniai.

* remiantis Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu

Konsolidavimas valstybės mastu

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija

- **2007 m. balandį–2008 m. vasarį buvo atlikta viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos (toliau – IS) galimumo studija, kaip viena iš viešojo sektoriaus apskaitos reformos veiksmų plano dalių.**
- **Galimumo studijos tikslas–įvertinti VSS apskaitos IS pasirengimą pereiti prie buhalterinės apskaitos tvarkymo kaupimo principu ir VSAFAS taikymo ir išsiaiškinti, kaip naudojant informacinių technologijų galimybes:**
  - Optimizuoti apskaitos informacijos kaupimo, apdorojimo ir teikimo sistemas bei procesus viešajame sektoriuje;
  - Optimizuoti duomenų teikimo, apdorojimo ir susijusius veiklos procesus, rengiant atskiro viešojo sektoriaus subjekto ataskaitas ir konsoliduotas viešojo sektoriaus subjektų grupės ataskaitas.

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija (2)

Pagrindinės esamos situacijos analizės išvados:

- Didžioji dalis subjektų naudoja skirtingas apskaitos IS (pvz., *Navision, Labbis, Stekas* ir kt.).
- Dažnai skirtingos IS naudojamos skirtingoms apskaitos sritims (pvz., turto apskaitai, darbo užmokesčio apskaitai, gautinų ar mokėtinų sumų apskaitai).
- Apie 50 % subjektų apskaitos sričių yra neautomatizuotos arba iš dalies automatizuotos.
- Apie 70 % subjektų naudojamų IS yra tinkamos apskaitai tvarkyti kaupimo principu taikant dvejetainį įrašą (tačiau IS vis tiek reikės adaptuoti).
- Viešojo sektoriaus subjektų naudojamų apskaitos IS integravimo lygis yra labai žemas tiek subjektų viduje, tiek tarp subjektų .
- Daugiau nei 90 % viešojo sektoriaus subjektų ataskaitas rengia ne informacinėse sistemose (išskyrus mokesčines ir socialinio draudimo ataskaitas). Informacijos teikimo srantai atsakingoms institucijoms taip pat nėra automatizuoti.
- Nė vienas viešojo sektoriaus subjektas, kaip rodo jo IS analizės rezultatas, nebuvo visiškai pasirengęs pereiti prie apskaitos tvarkymo pagal VSAFAS.
- Tik apie 10 % subjektų, vertinant IS analizės rezultatus, buvo pradėję konkrečius darbus, susijusius su viešojo sektoriaus apskaitos reforma.

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija (3)

Konsolidavimo sprendimas, atsakomybė už konsolidavimo funkcijų vykdymą:

- **Bus diegiama centralizuota konsolidavimo sistema visos valstybės mastu:**
  - subjektai į konsolidavimo sistemą turės pateikti reikiamos struktūros duomenų rinkmenas;
  - subjektams nereikalingas konsolidavimo funkcionalumas jų naudojamose apskaitos sistemose.
- **Visi subjektai turės pateikti reikiamą informaciją į centralizuotą konsolidavimo informacinę sistemą** – todėl VSS neturėtų planuoti, įsigyti ar vystyti atskirų konsolidavimo sistemų.
- **Už konsoliduotųjų ataskaitų suformavimą atsakingos:**
  - kiekviena III konsolidavimo lygmens įstaiga (pagal konsolidavimo schemą) atsakinga už visų žemesnių lygių konsoliduojamųjų subjektų duomenų konsolidaciją (naudojantis centralizuota konsolidavimo IS), pavyzdžiui, ministerijos, savivaldybės ir kt.
  - Lietuvos Respublikos finansų ministerija – už valstybės konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio ir nacionalinio ataskaitų rinkinio parengimą.

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija (4)

Rekomenduojamas finansinės apskaitos sprendimas:

- **Centralizuota finansinės apskaitos IS pagal subjektų grupes, išskyrus specifinių poreikių subjektus, kurie naudos atskiras finansinės apskaitos IS.**

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija (5)

Rekomenduojamas biudžeto vykdymo sistemos sprendimas:

- **Centralizuota biudžeto vykdymo apskaitos IS valstybės biudžeto asignavimų valdytojams ir jų pavaldžioms įstaigoms; savivaldybės biudžeto vykdymo ir finansinei apskaitai naudoja vieną IS (kiekviena savivaldybė atskirai):**
  - valstybės biudžeto asignavimų valdytojai ir jų pavaldžios įstaigos naudoja centralizuotas pagal subjektų grupes finansinės apskaitos IS, kuriose kaupiama biudžeto vykdymo apskaitos informacija. Valstybės mastu informacija perduodama į VBAMS ir ten apdorojama;
  - savivaldybė ir savivaldybės asignavimų valdytojai ar pavaldžios įstaigos naudoja centralizuotą finansinės apskaitos IS, kurioje palaikomas ir biudžeto valdymo funkcionalumas, apimantis biudžeto kontrolę bei biudžeto vykdymo apskaitą;
  - kitų biudžetų (pvz., PSDF, VSDF ir kt.) vykdymo apskaita vykdoma atsakingų institucijų finansinės apskaitos IS. Šių institucijų finansinės apskaitos IS tvarkoma ir finansinė apskaita, ir minėtų biudžetų vykdymo apskaita.

Viešojo sektoriaus apskaitos informacinės sistemos galimumo studija (6)

Bendros rekomendacijos:

- Visi subjektai vertindami naudojamas IS turėtų remtis galimumo studijoje (skelbiama www.finmin.lt) nustatytais bendraisiais funkciniais ir techniniais reikalavimais, bet ir atsižvelgti į veiklos keliamus poreikius, nes atliekant analizę metu į tai nebuvo atsižvelgiama.
- Jei subjektas naudoja keletą susijusių IS, jos turėtų būti integruotos.
- Neautomatizuotos arba iš dalies automatizuotos apskaitos sritys turėtų būti automatizuotos.
- Informacija tarp skirtingų IS turi būti perduodama automatizuotai elektroniniu būdu.
- Ūkinių operacijų ir ūkinių įvykių, aktualių biudžeto vykdymo apskaitai, registravimas turi būti vykdomas visose finansinės apskaitos IS.

Bendrosios VSAFAS nuostatos

- **VSAFAS parengti pagal TVSAS nuostatas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos teisės aktus;**
- **VSAFAS vienodai taikomi ir viešojo sektoriaus subjektui, rengiančiam atskirų finansinių ataskaitų rinkinį, ir kontroliuojančiam subjektui, tokiam kaip atskiras asignavimų valdytojas, valstybė ar savivaldybė, rengiančiam konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį;**
- **VSAFAS vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos vartojamos Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme.**

Baigiamosios nuostatos

- VSAFAS (patvirtinti įsakymais ir projektai)
  - http://www.finmin.lt/web/finmin/apskaitos_reforma
- **Šių mokymų dalyviai turi pateikti mokomosios medžiagos kopijas savo kontroliuojamoms įstaigoms ir mokyti šių ir savo įstaigų atstovus tvarkyti buhalterinę apskaitą kaupimo principu pagal VSAFAS.**